Σχολιάζοντας

Κινηματογραφικές περιπέτειες

Ο καυγός γιά τό νομοσχέδιο περί κινηματογράφου έχει θάλλει όπως φαίνεται, σέ κίνδυνο τό φεστιβάλ τής Θεσσαλονίκης. Απ' ότι γράφεται τουλόχιστον, όφήνεται νά έννοηθεί πώς μιά όμάδα σκηνοθετών δέν θά θελήσει νά φέρει τίς ταινίες της στό φεστιβόλ, όν δέν προχωρήσει τό επίμαχο νομοσχέδιο. Μέσα στό γενικό χόος πού έχαυν φτάσει τά καλλιτεχνικά μας πρόγματα, ή νέα αύτή έξέλιξη θά άποτελέσει (άν τελικό πραγματοποιηθεί ή άπειλή) άκόμη ένα πλήγμα γιά τήν Θεσσαλανίκη πού στά λίγα θετικά στοιχεία καλλιτεχνικής ζωής πού διαθέτει θλέπει νά καταφέρονται συνεχώς πλήγματα. Ανεξόρτητα όπό τί θά γίνει μέ τό πολυσυζητούμενο αύτό νομοσχέδιο, τό φεστιβάλ κινηματογράφου πρέπει νό διαφυλαχθεί, άσο γίνεται.

Τί θά γίνει μέ τό διεθνές;

Καί, θέθαια, δέν ξεχνάει κανείς ότι, μέ κόποιες άστήρικτες άπόψεις καί πολλές ύποσχέσεις παύ δέν πραγματοποιήθηκαν, έχει καταργηθεί άπό πέρυσι τό διεθνές φεστιβάλ. Τί τούς έφταιγε καί τό έσθησαν; Καί τί θά κάνουν έφέτος, θά τό άνασυστήσουν ή μελετάται άκόμη ή μορφή του; Εκείνο πού είναι φανερό στήν περίπτωση είναι ότι μόνο ζημιά έφερε ή κατάργηση τού διεθνούς φεστιβάλ. Ζημιά καί στήν πόλη τής Θεσσαλονίκης πού έχασε ένα άξιοπρόσεκτο στοιχείο τής πολιτιστικής της ζωής, όλλά καί στούς Ελληνες παραγωγούς, σκηνοθέτες, ήθοποιούς κλπ. γιατί μέ τήν λειτουργία τού διεθνούς έρχονταν στή Θεσσαλονίκη, είτε όργανωμένα άπό τήν ΔΕΘ, είτε όπό δική τους πρωτοβουλία, παραγωγοί, σκηνοθέτες ξένοι καί έτσι δημιουργούνταν προϋποθέσεις άγοράς έλληνικών ταινιών ή άκόμη καί γνωριμίας τών δημιουργών μας μέ ξένους πού ίσως νά όδηγούσε σέ κάποια χρησιμοποίησή τους στό έξωτερικό. Ισως είπωθεί ότι τό διεθνές φεστιβόλ δέν ήταν τέλεια. Μά στήν περίπτωση αύτή έκείνο πού έπρεπε νά γίνει θά ήταν νό άναζητηθούν τρόποι θελτιώσεως καί όχι νά καταλήξουμε στήν εύκολη λύση τής καταργήσεως. Δυστυχώς, τό διεθνές φεστιβόλ τής Θεσσαλονίκης καταργήθηκε καί στή θέση του, μέχρι στιγμής τουλόχιστον, δέν θλέπουμε νά δημιουργήθηκε τίποτε. Πώς νά μήν επιτιμήσει κανείς;

Θά ξαναγίνει ή όπερα;

Καί μιά ό λόγος περί καταργήσεως, ός θυμηθούμε καί κείνη τήν όπερα τής Θεσσαλονίκης πού κατάργησε ή νέα διοίκηση τού ΚΘΒΕ μέ ψευδή στοιχεία. Ωστόσο, έδώ διαγράφεται μιά έλπίδα: ό νέος διευθυντής τής Λυρικής Σκηνής, ό Σπύρος Εύαγγελάτος, δήλωσε ότι μέσα στά σχέδιά του είναι νά έπανασυστήσει τήν όπερα Θεσσαλονίκης. Καί έπειδή ό Εύγγελάτος είναι ό άνθρωπος πού είχε κάνει τό ξεκίνημα τής Αθήνας. Γράφει τότε ό Σαλτιέλ «Η Θεσσαλονίκη άναζητά έναν Κάραλο Κούν». Δυστυχώς, μέχρι στιγμής δέν τόν θρήκε.

Βέθαια, ά δήμος κάνει προσπάθειες πρός άλλη κατεύθυνση, μέ τοπικά αυγκροτήματα, έρασιτεχνικά, έπαγγελματικά ή ήμιεπαγγελματικό. Ωστόσο, δέν μπαρούμε νά πούμε ότι ή πόλη άπόκτησε τό θέατρό της, ένα θέατρο, παύ θά παίζει συνέχεια καί θά έχει τή γενική άποδοχή.

Από τήν άποψη αύτή, ίσως ή διάθεση τών χρημάτων όπό τό δήμο θά έδινε καλύτερο άποτέλεσμα όν συγκροτούσε ένα μικρό δημοτικό θέατρο, άποφεύγοντας, θέθαια τίς άπαράδεκτες διαστάσεις καί καταστάσεις πού δημιουργήθηκαν στό ΚΘΒΕ.

Μουσική

Στάν τομέα τής μαυσικής, ά κ. Σαλτιέλ έξέταζε τά προθλήματα καί τίς έλλείψεις σέ τρείς ταμείς: στά ώδείο, στήν κρατική όρχήστρα καί στάν ταμέα τών χαρωδιών. Είναι λυπηρό, άλλά θά μπαρούσε καί σήμερα νά έπαναλάθει κανείς αύτούσια τά κείμενο τού κ. Σαλτιέλ, γραμμένο πρίν έπτάμισι χρόνια. Καί νά γιατί:

Τό ώδείο δέν άπέκτησε δύο θασικά πράγματα άκόμη, μιά άνθρώπινη στέγη, ένα κτίριο όχι ειδικά χτιαμένο, άλλό έστω κάπως κατάλληλο. Γιό τά νεοκλαασικά κτίριο τής άδού Φράγκων πολλά έχουν γραφτεί, άλλό τίποτε δέν έχει γίνει, ύπό τήν έννοια ότι δέν έτοιμόστηκε μέχρι σήμερα γιά νά έγκαταστσθεί έκεί τά μοναδικά κρατικά ώδείο τής χώρας. Κι άκόμη τά ώδεία καί τά ώδεία, δέν έχουν άποκτήσει τάν κανονισμό τους, μένει μετέωρο. Είναι γνωστές οί άντεγκλήσεις πού δημιουργήθηκαν μέ τό σχέδιο πού έτοίμασε τό ύπουργείο καί πού κόντεψε νά προκαλέσει διάλυση τής μουσικής ζωής καί κίνησης.

Στήν κρατική όρχήστρα, έχουμε κάποια θετικά θήματα, άλλά πάντοτε λείπει ή κατάλληλη αίθουσα συναυλιών άλλά καί δοκιμών. Μένουμε στό «θά».

Τό παράπονο γιά τή στασιμότητα τών πολιτιστικών μας θεμάτων - ή, έστω, τήν άργή τους έξέλιξη - έχει διατυπωθεί πολλές φορές άπό διάφορες μεριές. Μιλούμε γιά τή Θεσσαλονίκη. Καί κάποτε σημειώνονται καί όπισθοδρομήσεις. Μήπως, όμως, είναι ύπερβολική μεμψιμοιρία ή διατύπωση παραπόνων; Θά έπρεπε νά άναζητήσουμε ένα μέτρο σύγκρισης γιά νά μπορέσουμε ίσως, νά έχουμε μιά άντικειμενική είκόνα τών έξελίξεων, θετικών ή άρνητικών. Κι άκόμη νά επιστρατεύσουμε τή μνήμη μας γιά νά δούμε τήν πορεία μας.

Πέρα άπό τό όαα γνωρίζουμε καί θυμόμαστε, ύπάρχει μιά σειρά κειμένων ποϋ δημοσίευσε σέ έφημερίδα τής Θεσσαλονίκης ό κ. Μωρίς Σαλτιέλ, θασικό στέλεχος τής «τέχνης» καί πολιτιστικός παράγοντας τής πόλης, μιά σειρά κειμένων ποϋ θά μπορούσε νά πεί κανείς άτι άπατελούσαν μιά μελέτη ή, όπωσδήποτε, μιά έμπεριστατωμένη καταγραφή προθλημότων, έλλείψεων, στάχων ποϋ έπρεπε νά έπιτευχθούν. Τά κείμενα αύτά δημοσιεύτηκαν τόν Ιανουάριο τού 1977 καί έδιναν μιά άρτια είκόνα τής τότε κατάστασης, μέ ύποδείξεις γιά τό μέλλον.

Αν στηριχτούμε στό κείμενα αύτό τού κ. Σαλτιέλ, μπορούμε νά κάνουμε έναν άπολογισμό τής πιθανής θετικής πορείας, τών παραλείψεων ή άκόμη καί τών θεμότων ποϋ έμειναν στάσιμα.

Θέματα οργάνωσης

Η Θεσσαλονίκη πάσχει πόντα στό θέμα τής όργάνωσης τών καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, γενικά. Αύτά μάς γίνεται φανερό κόθε τόσο. Η προετοιμασία τών «Δημητρίων» είναι κλασικό παράδειγμα. Ο κ. Σαλτιέλ σημείωνε τότε δύο άκόμη μειονεκτήματα: τήν έλλειψη συντονισμού τών διαφόρων πολιτισμικών φορέων τής πόλης καί τήν έλλειψη τών είδικευμένων προσώπων γιά τά πολιστικά, τών λεγομένων «άνιματέρ» ποϋ στή Γαλλία έχουν γίνει θεσμός.

Δέν θά μπορούσαμε νό πούμε πώς στά έπτά χρόνια ποϋ μεσολάθησαν, άπό τότε ποϋ δημοσιεύθηκε ή μελέτη μαστε έγγύτατα τού μηδενός.

Στή Θεσσαλονίκη ύπάρχει άνησυχητική στασιμότητα

Είκαστικά

Παίρνοντας σάν θάση τό πρόσφατο παρελθόν, μπαρούμε νά πούμε ότι στό χώρα τών είκαστικών έχουμε κάτι θετικό: ή σχολή καλών τεχνών, θέμα ποϋ γιά δεκαετίες άπασχόληαε τούς Θεσσολονικείς, άποτελεί μιά πραγματικότητα. Κι αύτό έχει μεγάλη σημασία.

Ακόμη, διαπιστώνουμε ένα προχώ- χαροϋν μερικά πρόγματα παύ άξίζουν πραγματικά.

Βιβλιοθήκες καί χορός

Η Ελλάδα όλόκληρη πάσχει άπό θιθλιοθήκες, ή Θεσσαλονίκη τά ίδιο. Μόνες, όάσεις ή δημοτική θιθλιοθήκη, ή πανεπισημιακή, καί τά παραρτήματά της δημοτικής, ποϋ εύτυχώς πληθαίνουν. Ωατόσο, δέν μπορούμε νά πούμε ότι είχαμε σημαντική πρόοδο καί στόν τομέα αυ-

Τό «Βαφοπούλειο» άποτέλεσε ένα θήμα πρός τά μπρός στό θέμα τής δημιουργίας πνευματικών κέντρων.

τό καταλάθαιναν καί κωφάλαοι. Αλλά είναι σαφές άτι δέν θέλουν νά δημιαυργήσαυν τέτοιους σταθμούς στή Θεσσαλονίκη, μένοντας πάντα σέ ύποσχέσεις.

Είναι λυπηρό, άλλά ή Ελλόδα στόν τομέα αύτό έχει μείνει πίσω (τό πιστοπαιεί καί τό άπερίγραπτα χάλια τών δύα άθηναϊκών καναλιών, παύ άντί νά πραχωρήσουν, πάνε στό χειρότερο) καί άφήνει τούς γείτονες νά διαφωτίζαυν τόν κόαμα τών παραμεθορίων.

Αίθουσες

Ενα σημαντικό πρόθλημα τής Θεσσαλονίκης, παλιό/καί άλυτα, είναι ότι δέν διαθέτει κατάλληλες αίθουσες γιά έκδηλώσεις, είτε γιά συναυλίες πρόκειται είτε γιό αίθαυσες έκθέσεων. Από πολλά χρόνια ή αίθουσα διαλέξεων τής Εταιρείας Μακεδανικών Σπουδών (παλιό κτίριο) έξυπηρετούσε όλες τίς σχετικές διαργανώαεις, ένώ σάν αίθουσα έκθέσεων λειτουργούσε τά ΕΒΕΘ, ή «Τέχνη» κλπ.

Τώρα, μετά τή δημιουργία τού «Βαφοπούλειου» ύπάρχει μιά έναλλακτική λύση. Ωστόσο, δέν μπορούμε νά πούμε πώς ή Θεσσαλονίκη διαθέτει τίς άπαραίτητες αίθουσες. Οταν δέν ύπάρχει μιά αίθουσα συνσυλιών, όταν θέατρα σάν τό πρώην Βασιλικό, μένουν άχρηστα κι όταν, προπαντός, δέν έχει δημιουργηθεί τό κατάλληλο καί σύγχρονο πνευματικό κέντρο ποϋ χρειάζεται ή συμπρωτεύουσα, τί νά πείς;

Ολα αύτά ήταν καί διαπιστώσεις τού κ. Σαλτιέλ, τό 1977, άπως διαπιστώσεις του ήταν άτι τά ξένα ίδρύματα (Γκαίτε, Βρετανικό, Γαλλικό κλπ), έχουν τίς δικές ταυς έγκαταστάσεις καί πολλές φαρές οί Ελληνες καλλιτέχνες, καταφεύγουν έκεί. Τό ίδιο φαίνεται καί σήμερα, καί μάλιστα μπορούμε νά πούμε άτι οί ξένοι θελτίωσαν τή θέση τους σ' αύτό τόν τομέα, ένώ άπό έλληνικής πλευράς, ή κατάσταση είναι έξ ίσου άνεπαρκής καί άπαράδεκτη.

Καί θέθαια, δέν μπορούμε νά πούμε ότι δύο μεγάλα συγκροτήματο τής πόλης, δύο συγκροτήματα μεγάλων καί έπιθλητικών κτιρίων, πού θά μπορούσαν νά δώσουν τή λύση στό πρόθλημα, έχουν δεθεί μέ τήν πνευματική καί καλλιτεχνική κίνηση τής πόλης. Μιλούμε γιά τή Διεθνή Εκθεση Θεσσαλονίκης καί τήν πα-

Σημειωτόν ή μικρά βήματα στήν πολιτιστική άνάπτυξη

Συγκρίνοντας μέ στοιχεία τού 1977

Τά νέα βιβλία

Τάκη Κανελλόπουλου, «Κλαίρ»

Ο γνωστός Θεσσαλονικιός σκηνοθέτης τού κινηματογράφου Τάκης Κανελλόπουλος, πού τού χρωστάμε ταινίες σάν τόν «Μακεδονικό γάμο», τόν «Ούρανό», τήν «Παρένθεση» καί τάσα όλλα, όσχολείται έδώ καί χρόνια μέ τήν συγγραφή θιθλίων (πέρα όπό τό ότι είχε όσχοληθεί μέ τό σενόριο) καί τώρα μάς παρουσιάζει ένα ίδιότυπο πεζογρόφημα, μέ τόν τίτλο «Κλαίρ». Πράκειται γιό τήν ίστορία ένός νέαυ, ξένου, πού άναζητάει τήν ίδανική γυναίκα, μιό γυναίκα – θρύλο, ένώ παρόλληλα ζεί μιό κοσμοπολίτικη ζωή μεγιστάνος. Παράλληλα στήν ζωή ταυ ύπόρχει μιό πιστή γυναίκα, πού ή παρσυσία της ύποσδηλώνεται μέ μιό σειρά άπό κόρτες, πού τά κείμενά τους έρχονται παράλληλα μέ τήν κυρίως άφήγηση, δημιουργώντας ένα είδος κοντραπαΰντσυ στό θασικό κείμενο. Η μακρά θητεία τού Κανελλόπουλου στόν κινηματογρόφο έπηρεόζει τήν τεχνική ταύ πρωτότυπαυ πεζογραφήματος, ένώ καί θεματικά άκόμη διαπιστώνει κανείς άπηχήσεις άπό τίς ταινίες τού Κανελλόπουλου, κυρίως στό θέμα τού ίδανικού, άλλά άποτυχημέναυ έρωτα, στά θέμα τής άναζήτησης μιάς χειμαίρικής εύτυχίας. Η άποτυχία γυρίζει καί ξαναγυρίζει στό αύντομο πεζογράφημα τού Κανελλόπουλου, τά ίδια άπως καί σέ μερικές άπό τίς ταινίες του. Ο ρομαντισμάς, τό όνειρικό στοιχείο, ή πίκρα τού άνεκπλήρωτου δίνοντα ένεργέστατο στήν πράζα τού σκηνοθέτη τής «Εκδρομής», πού ξαναθυμίζει τάν κόαμο τών άμορφων ταινιών του.

Ούμπέρ Μοντεγιέ, «Σειρήνες»

Ενα πολύ πρωτότυπο όστυνομικό μυθιστόρημα, όπου ό συγγραφέας άφηγείται τήν ίστορία μιός γυναίκας πού πρέπει νά έπιναήσει ένα πραγματικό διαθολικό σχέδια γιά νά έπιτύχει νά φανεί α θάνατας τού πλούσιαυ άντρα της φυσικός καί νά μπορέσει νά είσπράξει μιά σημαντική άσφάλεια ζωής. Φυσικά, οί όσφαλιστικές έταιρείες δέν είναι άφελείς καί έτσι τό «παιχνίδι» γίνεται άκόμη πιό ένδιαφέρον. Ο Μοντεγιέ γιά νά μάς πεί τήν ίστορία του δέν όρκείται σέ μιό παραδοσιακή άφήγηση, άλλό θά μάς τά πεί όλα μέ μιά σειρά έπισταλών, κομμάτια άπό ήμερολόγια, άκόμη καί μέ θεατρικό διάλογο, δίνοντας πρωτοτυπία στό μυθιστόρημά του. Μεταφραστής είναι ό Σίφης Καμάρης (Εκδόσεις «Γνώση»).

Αντρέ Μπονάρ, «Αρχαίος έλληνικός πολιτισμός»

Στό τρίτο αύτό τόμα τού μεγάλου έργου τού Μπονάρ, ό ύπότιτλας καθορίζει καί τό περιεχάμενό ταυ. Καί ό ύπότιτλος αύτάς λέει: «Από τόν Εύριπίδη στήν Αλεξάνδρεια». Ο συγγραφέας στά κεφάλαια τού θιθλίαυ ταυ άναφέρεται άρκετά έκτεταμένα στόν τελευταίο τών άρχαίων Ελλήνων τραγικών, καθώς έπίσης στόν Πλάτωνα καί τόν Αριστοτέλη, στά χρόνια τού Αλέξανδρου καί κατόπιν στούς Πτολεμαίους, στήν Αλεξάνδρεια καί στόν πολιτισμό έκείνων τών χρόνων, καλύπτοντας καί τομείς τής έπιστήμης, όπως τής ιατρικής, τής γεωγραφίας, τής άστρονομίας κ.ά., γιά νά φράσει στό έλληνικό μυθιστόρημα τής έποχής, στόν Θεόκριτο καί στόν Επίκουρο. Η μετάφραση έχει γίνει άπό τήν Ελένη Γαρίδη (Εκδόσεις «Θεμέλιο»).

«Ελυάρ»

Στήν σειρά άνάλογων θιογραφιών, πού συνηθίζονται πολύ στό έξωτερικό, έχουμε τώρα ένα ταμίδιο άναφερόμενο στήν προσωπικότητα καί τό έργο τού Ελυάρ. Στά θιθλίο αύτό, πού μετέφρασε ά Γιώργος Σπανός, ύπάρχει μιά κατατοπιστική είσαγωγή τού Λουί Παρρό καί κατόπι μιά άνθολόγηση ποιημάτων τού Γάλλου λογοτέχνη πού έζησε καί δημιούργησε δίπλα στόν Μπρεττόν, τάν Τζαρά κλπ. Τέλος τό θιθλίο κλείνει μ' ένα έπίσης περιεκτικό έπίμετρο γραμμένο άπό τόν Ζάν Μαρσενάκ. Η έκδοση πλουτίζεται μέ πλήθος φωτογραφιών, πινόκων, σχεδίων κλπ, καί άπό μιά λεπτομερή θιθλιογραφία ταύ Ελυάρ, πού έλεγε πώς «οί άληθινοί ποιητές ποτέ δέν πίστεψαν ότι ή ποίησή τους, τούς άνήκει, δίκην ίδιοκτησίας» – Εκδόσεις «Πλέθραν».

Λουίζ Ρίνσερ, «Συμπτώσεις»

Παρ' άλο πού είναι μεγάλη στήν ήλικία, έχει άρχίσει νά γράφει όπό τό 1940 καί τιμάται στήν πατρίδα της σάν μιά άπά τίς πιά σημαντικές μεταπολεμικές λογοτέχνιδες, ή Ρίνσερ είναι άγνωστη στήν Ελλάδα, άφού αύτό είναι τό πρώτο της θιθλίο πού μεταφράζεται. Οί «Συμπτώσεις» μοιόζαυν έξωτερικά μέ άστυνομικό μυθιστόρημα καί άναφέρεται σέ ένα έγκλημα πού ή διαλεύκανσή του είναι δύσκολη. Οταν, όμως, προσέξουμε τό θιθλίο στήν έσωτερική του δομή, θά δούμε ότι ή Ρίνσερ όναζητάει τήν άλήθεια πού θρίσκεται πέρα άπό τήν άνθρώπινη έμπειρία. Γιατί αύτά πού άπλά όνσμάζουμε «κακά» ύπάρχει στόν κόσμο είτε τά θέλουμε, είτε όχι, μεγαλώνει καί σχηματίζει όλο καί μεγαλύτερους κυκλους καί ή ένοχή τελικά πέφτει πάνω σέ κάποιον πού γίνεται τό έξιλαστήρια θύμα. Η διήγηση τής Ρίνσερ είναι γεμάτη κατανόηση καί άνθρώπινη καλοαύνη καί ή συγγραφεύς θάζει ένα έρωτηματικό γιά τίς σκληρές καί άκαμπτες προκαταλήψεις μας σχετικά μέ τήν ένοχή καί γενικότερα μέ τήν δικαιοαύνη. Τό θιθλίο μεταφράσθηκε άπό τήν Βάλια Δαμαλά (Εκδόσεις «Ακουάριους»).

Η έλληνική ποίηση

Γ Ε ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

ανθρωπος που είχε κάνει το ξεκίνημα τής όπερας έκείνης, είναι γνώστης τού θέματος καί ίκανός νά πραγματοποιήσει τό σχέδιό του. Βέβαια, τό θέμα δέν έξαρτάται μόνον από κείνον, όπως είπε, άλλά πρέπει νά βοηθήσει καί ή Θεσσαλονίκη, μέσω τού ΚΘΒΕ ή μέσω τού δήμου πού καί τότε, μέ δήμαρχο τόν Μιχάλη Παπαδόπουλο, είχε κάνει σωστές κινήσεις γιά τήν ένίσχυση τής ίδέας τής δημιουργίας όπερας στήν πόλη μας. Επομένως, δημιουργούνται πάλι οί προϋποθέσεις γιά νά γίνει όπερα στήν συμπρωτεύουσα καί θά είναι κρίμα άν δέν άξιοποιηθεί ή διόθεση τού νέου διευθυντή τής Λυρικής σκηνής. Στήν περίπτωση, όμως, πού δέν θά εύοδοθεί ή προσπάθεια, μπάρχει καί ή λύση νά έρχεται ή ΕΛΣ νά δίνει παραστάσεις γιά ένα μήνα στήν Θεσσαλονίκη, όπως γινόταν στά χρόνια πού διηύθυνε ά Δημήτρης Χωραφάς, άλλά καί παλαιότερα, μέ τήν ύπαρξη μάλιστα είδικού κονδυλίου στόν προϋπολογισμό τού μελοδραματικού θεάτρου

από τότε πού δημοσιεύθηκε ή μελέτη, έχει θελτιωθεί τίποτε στόν τομέα αύτό. Αντίθετα, μπορούμε νά πούμε ότι κάποιες προσπάθειες πού είγιναν ή άπέτυχαν ή έγκαταλείφθηκαν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ή συνεργασία κρατικού θεάτρου - δήμου - όρχήστρας γιά τή δημιουργία όπέρας. Ενώ κάτι πήγαινε νά γίνει, τελικό ήρθε ή διάλυση.

Στό θέατρο

Είναι λυπηρά, άλλά καί στόν τομέα τού θέατρου έχουμε ύποχωρήσεις. Μετά από μιά άνθηση πού σημειώθηκε, τώρα έχουμε όπισθοχώρηση. Λιγότεροι θίασοι έρχονται τό καλοκαίρι, φέτος τό θέατρο Δάους παραμένει σχεδόν άχρησιμοποίητο, οί περιοδείες καί οί, παραστάσεις στίς γειτονιές πού πήγαιναν νά καθιερωθούν, έσθησαν. Η νέα σκηνή τού ΚΘΒΕ ταλαιπωρείται καί στό έλεύθερο θέατρο δέν έχουμε άκόμη τόν έπαγγελματικό θίασο πού θά ήταν κάτι άνάλογο μέ τά συγκροτήματα

«θά».

Στόν τομέα τών χορωδιών, ή κατάσταση είναι ή ίδια, άν όχι χειρότερη. Αρκούμεθα στίς παιδικές χορωδίες ή σέ χορωδίες διαφόρων οργανώσεων καί πέραν τούτου αύδέν - μέχει στιγμής. Λέγεται ότι ό δήμος Θεσσαλονίκης έχει αποφασίσει νά δημιουργήσει δημοτική χορωδία.

Μακάρι - άλλά ώς τώρα δέν άνακοινώθηκε ' επίσημα ή δημιουργία της. Καί έτσι έχουμε όπισθοχώρηση στόν τομέα αύτό, άφού τήν έποχή παύ γράφτηκε τό κείμενο πού αναφέρουμε, ό δήμος είχε τή χορωδία του και τή διέλυσε στή συνέχεια.

Θά προσθέσουμε ότι, μάλλον, όπισθοχώρηση έχουμε σέ έκδηλώσεις μουσικής μέ μικρά συγκροτήματα καί στά ρεσιτάλ πού άλλοτε ήτον πολλά καί μερικά θαυμάσια, μέ διάσημους ξένους καί Ελληνες σολίστ, ένώ τώρα σ' αύτά τό χώρο, βρισκόρημα στό θέμα τών ίδιωτικών γκαλερί πού πληθαίνουν καί μερικές τουλάχιστον από αύτές λειτουργούν επιτυχώς, φέρνοντας καί προβάλλοντας έργα ζωγράφων άξιόλογων. Η δημιουργία τής αίθουσας τού «Βαφσπούλειου», συνέθαλε άκόμη περισσότερο.

Δέν μπορούμε νά πούμε ότι σημειώθηκε πρόοδος στάν τομέα τών πινακοθηκών, πού έξακολουθούν νά είναι σκορπισμένες, αέ άκατάλληλους χώρους, ένώ οί έργασίες γιά τή δημιουργία καταλληλότερων κτιρίων προχωρεί μέ άπαράδεκτα άργό ρυθμό. Καί κάτι άλλο: ή παρουσίαση στή Θεσσαλονίκη τμημάτων τής έθνικής πινακοθήκης τής Αθήνας, πού ζητήθηκε έπανειλημμένα, γίνεται μόνο εύκοιριακά. Σ' αύτό τάν τομέα έπρεπε νά υπάρχει προγραμματισμός, συνέχεια, μελέτη, έται ώστε οί φιλότεχνοι τής Θεσσαλονίκης καί, προπαντάς, οί νέοι καί τά ποιδιά νά έχουν τήν εύκαιρία νά

τό. Η μετριότητα καί ή φτώχεια έξακολουθούν. Καί νά σκεφτεί κανείς πώς τό κοινό δείχνει ένδιαφέρον, μικροί καί μεγάλοι.

Στόν τομέα τού χορού ύπάρχει μιά πρόοδος. Εχει έγκατασταθεί στή Θεσσαλονίκη ό Λομμέλ, άπό τούς συνεργάτες ταύ Μωρίς Μπεζάρ, καί μέ τό «Αέναα Χοροθέατρο», δίνει τακτικές παραστάσεις στά πλαίσια τών έκδηλώσεων τού ΚΘΒΕ. Μπαρεί νά μήν είναι τό μεγάλο κλασικό μπολέτο, άλλά όπωσδήποτε είναι μιά προσφαρά στό χώρο τού χοραύ.

Επικοινωνίες

Ας μή μιλήσουμε καλύτερα γιά τό θέμα «ραδιόφωνο - τηλεόραση». Εδώ δέν πάμε ούτε μπροστά, ούτε σημειωτόν. Μόνιμο αίτημα τής Θεσσαλονίκης καί θέμα έθνικής άνάγκης, είναι νά άποκτήσει ό θορεισελλαδικός χώρος άρτιους σταθμούς ραδισφώνου καί τηλεοράσεως. Τά έχουμε γράψει δεκάδες φορές, θά

νεπιστημιούπολή.

Η ΔΕΘ πολλές φορές, βέβαια, έδωσε τή φιλοξενία της καί σέ έκθέσεις καί σέ συναυλίες καί σέ θεατρικές παραστάσεις. Λιγότερο, τό ίδιο έπραξε καί τό πανεπιστήμιο. Αλλό δέν μιλούμε γι' αύτό. Τό σωστό, αύτό παύ γράφτηκε πολλές φορές, είναι ή Διεθνής Εκθεση νά γινόταν τό χειμώνα, κατά ένα τμήμα της θέβαια, ένας τρόπος προγραμματισμένης πολιτιστικής δραστηριότητας. Τό ίδιο μπορούσε νά γίνει καί μέ τήν πανεπιστημιούπολη. Δυσκολίες ύπάρχουν, σέ θέματα θέρμανσης, ήχητικής απομόνωσης κλπ. Ωστόσο, άν γινόταν οοθαρά μιά σχετική προσπόθεια, ή λύση θά είχε θρεθεί καί, είδικά ή ΔΕΘ, θά μπορούσε νό είναι ένα θαυμάσιο πολιτισμικό κέντρο.

Τί θά γίνει άραγε μετά από πέντε ή άπό έπτά χρόνια; Τί θά διαπιστώσουμε, άς πούμε, άν κάνουμε μιά ίδιο άποτίμηση τό 1890; Μακάρι, νά τά βρούμε όλα καλύτερα, προχωρημένα...

Γ.Ε. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Μισό καί μισό

Μισό καί μισό ίσον ένα
ένα κι ένα ίσον χίλια μάτια στόν κόσμο,
αύτός πού άλλόζει δέν είναι ό ίδιος τήν κάθε στιγμή
τόν γνωρίζεις έσύ, ό άλλος πού έρχεται, ύστερα τόν άφήνεις καί ξανάρχεται πάλι,
άλλα πρόσωπα, άλλη όνοιξη σ' ένα ξένο παράθυρο
είναι ένας κόμπος καινούργιος πού αέ παιδεύει, σέ πνίγει
ό άέρας στιφός, σέ διώχνει σάν ένα χαρτί.
Ομως μισό καί μισό είναι ένα όνειρο
τό άλλο μισό ξύλινο πόδι πού σού κόλλησαν
ή έπιστροφή όπ' τά θόνατο
τά ποιδιά πού ξεσηκώνουν τό σπίτι
δέν έχουν ήλικία γυρίζοντας
κάθονται γύρω άπ' τά τραπέζι ξανά, δέν λείπει κανείς,
τά σπίτι γεμάτο γεμάτη ή καρδιά
τό κολοκοίρι πάλι δροσερό καί άνάλαφρο
χαίρονται οί νέοι κι οί ποιητές τραγουδούν
συνεχίζουν άφελείς τή ζωή
αά νά μή ξέρουν πώς μισό καί μισό ίσον θάνατος
ξεχνούν, δέ θυμούνται τί έφαγαν χτές
άν φάγαν ή κοιμήθηκαν νηστικοί,
γλιστρούν άπό θλίψη σέ θλίψη αά νάταν πουλιά
μιά στάλα άπό φώς πρωινό άσυλλόγιστη.
Λοιπόν: μισό καί μισό: καλημέρα σας.

«Σέ ποιόν νά πώ τήν πίκρα μου;»
(στίχος από Ψαλμό)

Τό ξένο διήγημα

Ο ΚΑΫΜΟΣ

τού Αντόν Τσέχωφ

ΠΗΡΕ νά σουρουπώνει. Τό χιόνι σέ μεγάλες ύγρές νιφόδες στριφογυρίζει τεμπέλικα γύρω στά φανάρια, πού μόλις τάναψαν, κι' άπλώνεται σέ λεπτά άπαλό στρώμα πάνω στίς σκεπές, πάνω στίς ράχες τών άλόγων, πάνω στίς πλάτες καί στούς σκούφους τών άνθρώπων.

Ο άγοραίος άμαξής Ιωνά Ποτάποθ καθώς έχει γίνει κατάλευκος πάνω στά έλκυθρό του, μοιάζει σωστό φάντασμα. Κάθεται σκυμμένος, όσο πιά μπορεί νά σκύψει έν' άνθρώπινο κορμί ζωντανό, καί μένει άκίνητος. Κι' άν πάνω του έπεφτε όλάκαιρη χιονοστιβάδα, νομίζει κανείς πώς πάλι θά τά θεωρούσε περιττό ν'αποτινάξει τά χιόνια πάνωθέ του... Καί τ' άλογάκι του είναι τό ίδιο κατάλευκο κι' άκίνητο. Αύτά μάλιστα μέ τήν άκινησία του, τά κοκκαλάρικα κορμί καί τά τεντωμένα άάν λεπτά παλούκια πόδια του, μοιάζει μέ 'κείνα τά ζαχαρωτά άλογάκια πού τά πουλάνε γιά ένα κοπίκι. Είναι, καθώς φαίνεται, θυθισμένος σέ σκέψεις... Καί μέ τό δίκιο του. Οταν ένσ άλογο τά άποξενώσουν άπ' τ' άλέτρι του, άπ' τίς γνώριμες γκρίζες εἰκόνες καί τά πετάνε δωχάμου, μέσα σέ τούτον τό λαθύρινθο, πούναι γεμάτος άπ' αύτά τά τρομερά φώτα, αύτή τήν άσίγαστη φασσρία καί τά κακά κ' αύτούς τούς τόσο θιαστικούς άνθρώπους, πού άλο τρέχουν, δέν μπορεί, τό κακόμοιρο, νά μή θυθιστεί σέ σκέψεις...

Ο Ιωνά καί τ' άλογάκι του άπό πολλήν ώρα δέν μετακινήθηκαν άπ' τή θέση τους. Ξεκίνησαν άπ' τά χάνι πού σταθμεύουν, άπό νωρίς κι' άκόμα δέν έκανσν οεφτέ. Μά νά, πού τώρα άπλώνεται πάνω στήν πολιτεία τά θραδυνά αύθαμπο. Τά χλωμό φώς τών φαναριών γίνεται πιά έντονο κ' ή φασαρία τού δρόμοθ πιά θορυεώδικη.

–Αμαξά, στή Βίμπορσκαγια! –Αμαξά!

Ο Ιωνά ξεπετιέται κι' άνάμεσ' άπ' τά χιόνια πού είναι κολλημένα στά τσίνουρά του, θλέπει ένα άξιωματικό, τυλιγμένο στό μανδύα του καί τήν κουκούλα.

–Στή Βίμπορσκαγια! –ξαναλέει ό άξιωματικός. –Μά σύ κοιμάσαι, τί διάολο; Στή Βίμπορσκαγια!

Ο Ιωνά τραβάει τά γκέμια, γιά νά δείξει πώς δέχεται, καί μέ τήν κίνηση, πού κόνει σκορπάνε τά χιόνια άπ' τήν ράχη τή δική του καί τού άλόγου... Ο άξιωματικός κάθεται στό έλκυθρο. Ο άμαξάς κινεί τά χείλη του, τεντώνει σάν κύκνος τό λαιμό του, άνασηκώνεται στό κάθισμά του καί πιά πολύ άπό συνήθεια, παρά άπό άνόγκη, κουνάει τό καμτσίκι του στόν άέρα. Τ' άλογάκι, τεντώνει κι' αύτό τό λαιμό του, λυγίζει τά μπαστουνοειδή ποδαράκία του καί ξεκινάει κάπως άναποφάσιστα άπό τή θέση του...

–Πού χώνεσαι, άγρίμι! –άκούει παρευθύς ά Ιωνά, κάποιες άγριοφωνάρες μέσ' άπ' τή σκοτεινή μάζα πού κινείται μπρός – πίσω. –Πού στό διάολο πάς νά περάσεις; Τράβα δεξιά!

Μά σύ δέν ξέρεις τή δουλειά σου! Κάνε δεξιά, σού λένε!– θυμώνει ό άξιωματικός.

Βρίζει ένας άμαξάς κάποιον άρχοντικού άμαξισύ, ρίχνει άγριες ματιές ένας διαθάτης, πού καθώς πήγαινε νά περάσει στ' άλλο πεζοδρόμιο, τρακάρισε ή πλάτη του πάνω στή μούρη τού άλόγου τού Ιωνά. Ο Ιωνά άναταράζεται στή θέση του, σά νά κάθεται πάνω σέ θελόνες, κουνάει τούς άγκώνες του καί γυρίζει γουρλωμένα τά μάτια του άπό δώ κι' άπό κεί σάν τρελλός, λές καί δέν καταλαθαίνει πού θρίσκεται καί γιατί θρέθηκε δωχάμου.

–Τί παλιανθρώποι, πού σύ είνοι όλοι! –τόν πειράζει ό άξιωματικός. Πάνε γυρέθοντας νά τρακάρουν μέ οένα, ή νά θρεθούν κάτ' άπ' τ' άλογό αου. Είναι συνεννοημένοι γι' αύτό.

Ο Ιωνά γυρίζει καί τόν κοιτάζει καί κουνάει τά χείλη του. Θέλει, φαίνεται νά πεί κάτι, μά μέσ' όπ' τό λαιμό του δέν θγαίνει τίποτ' άλλο έκτός όπόνα θραχνό άναρθρο ήχο.

–Τί; –ρωτάει ό άξιωματικός.

Ο Ιωνά στραθώνει σ' ένα χαμόγελο τό στόμα, θάνει τά δυνατά του καί μουρμουρίζει θραχνό:

–Ξέρειες, άφεντικό, νά, ... τούτη τή θδομάδα μού πέθανε ό γιός μου.

–Χμ... Καί γιατί πέθανε;

Ο Ιωνά γυρίζει μ' άλο του τά κορμί πρός τό μέρος του καί λέει:

–Μά ποιός ξέρει; Από θέρμες πρέπει... Τρείς μέρες κοίτονταν στό νοσοκομείο καί πέθονε... θέλημα Θεού...

–Κάνε πέρα, διάολε! –άκούγεται μέσα στά ακοτάδι.– Πού πάς; Σούστριψε, σκυλάγερε; Ανοιξε τό στραθά σου!

–Τράθα, τράθα... –λέει ά άξιωματικός. –Εταιδά, καθώς πάμε, μήτε αύρισ δέ θά φτάσουμε. Κάνε γρηγορώτερα!

Ο άμαξάς τεντώνει πάλι τό λαιμό του, άνασηκώνεται στά κάθισμά του, κουνάει τό καμτσίκι του στάν άέρα καί μάταια προσπαθεί νά δώσει στήν κίνηση αύτή κάποιο άσικλήκι. Υστερα γυρίζει κάμποσες φορές καί κοιτάζει τόν άξιωματικά μά 'κείνος έχει κλείσει τά μάτια καί φαίνεται, πώς δέν έχει διάθεση γιά κουθέντα.

∴

ΣΑΝ έφτασαν στήν Βίμπορσκαγια κ' έφυγε ό άξιωματικός ό Ιωνά σταματάει κοντά σ' ένα τρακτίρ, γέρνει πάλι στό κάθισμά του καί μένει άκίνητος... Τό ύγρό χιόνι χρωματίζει πάλι κάτασπρο κι' αύτόν καί τ' άλογάκι του. Περνάει μιά ώρα, δυό...

Χτυπώντας δυνατά τίς γαλάτσες του πάνω στό πεζοδρόμιο κι' άλλάζοντας άθρότατες θρισιές, καταφτάνουν τρείς νέοι: οί δυό είναι ψηλόλιγνοι, ά τρίτος κοντός καί καμπούρης.

–Αμαξά, στή γέφυρα Πολιτσέισκη! –ξεφωνίζει μέ τρεμάμενη φωνή ό καμπούρης. –Τούς τρείς μας... Δυό δεκάρες!

Ο Ιωνά τραθάει τά γκέμια καί σουφρώνει τά χείλη. Τά είκοσι καπίκια δέν είναι συμφέρουσα τιμή... Μά 'κεινού τώρα τού είναι άδιάφορο, τί ένα ρούθλι, τί μιά πεντόρα. Φτάνει νά θρίσκεται άγώγι...

Οί νέοι σπρώχνοντα ό ένας τόν άλλον κι' άλλάζοντας άδιάκοπα θρωμόλογα, πλησιάζουν τά έλκυθρο κι' όρμάνε κ' οί τρείς ταυτόχρονα στό κάθισμά του. Αρχινάει ή συζήτηση γιά τό ποιοί δυό θά καθίσουν καί ποιός τρίτος θά μείνει όρθός. Υστερα όπά πολύωρη φιλονικεία, δυστροπίες καί θρισιές άποφασίζεται πώς όρθός πρέπει νά μείνει ό καμπούρης, οάν πιό κοντός.

–Τράθα, λοιπόν! –δίνει τό πρόσταγμα ό καμπούρης, άνασαίνοντας στό σθέρκο τού Ιωνά. –Κάνε γλήγορα! Μά έχεις κ' ένα σκούφο, άδερφέ μαυ! Ολόκαιρη τήν Πετρούπολη νά ψάξουμε, δέν θά θρεθεί άλλος όμοιος...

Γι-ί... γι-ί..., –γελάει άνάρεχτα ό Ιωνά.– Αύτός μάς θρέθηκε...

–Πάει καλά, αύτός μάς θρέθηκε. Κάνε πιό γλήγορα σού λέω! Ετσιδά θά μάς πάς όλον τά δρόμο; Ε; Κι' άν πέσει ξύλο;...

–Τό κεφάλι μου πάει νά σκάσει... –λέει ένας άπ' τούς ψηλούς. Χτές στό σπίτι τών Ντουκμάσοθ οί δυό μας μέ τόν Βάσια τέσσερις μπουκάλες κονιόκ τσούξαμε...

–Δέν καταλαβαίνω αύτή τή μανία σου νά λές ψευτιές! θυμώνει ό άλλος.–Λές ψέματα άλη τήν ώρα, σάν τό χτήνος!

Νά μέ κάψει ό Θεός, άν είναι ψέμα. Αλήθεια αού λέω...

–Είναι κι' αύτό μιά άλήθεια σά νά λέγαμε πώς ή ψείρα θήχει.

–Γι-ί! -χσακογελάει ό Ιωνά. –Κεφάτοι, πού σούναι οί κύριοι!

–Φτού, πού νά πάρ' ό διάολος!... άγαναχτεί ό καμπούρης.– Θά κάνεις γληγορότερα παληοχαλέρα, ναί ή όχι; Ετσι πηγαίνει ό κόσμος; Δόστου μερικές τσουχτερές καμτσιακιές, πού νά τά κάνουν νά καταλάθει τό ψοφίμι αου! Ντέ-έ, διάολε! Ντέ-έ! Κι' άλλες, κι' άλλες!...

Ο Ιωνά νιώθει πίσ' άπ' τήν πλάτη του τό κορμί τού καμπούρη πού στριφογυρίζει καί τό τρεμούλιασμα τής φωνής του. Ακούει τίς θρισιές πού τού πετάνε, κοιτάζει τόν κόσμο γύρω του καί κείνο τά θάρος άπ' τό συναίσθημα τής έρημιάς πού πιέζει όλη τήν ώρα τό στήθος του, σάμπως νά ξαλαφρώνει λίγο. Ο καμπούρης γρινιάζει ίσαμε, πού πνίγεται μέ μιά ιδιάτυπη έξαόροφη θρισιά καί ξεσπάει σέ δυνατό θήχα. Οί ψηλοί κουθεντιάζουν γιά κάποια Ναντιέζντα Πετρόθνα. Ο Ιωνά γυρίζει καί τούς καιτάζει. Τούς ρίχνει άλλη μιά ματιά καί κάποια στιγμή πού σωπαίνουν γιά λίγο μουρμουρίζει:

–Ξέρετε, νά, τούτη τή θδομάδα, ... μού πέθανε ά γιάς μου...

–Ολαι θά πεθάνουμε... -άναστενάζει ά καμπούρης, σφουγγίζοντας τά χείλη του μετά άπ' τά θήχα. –Κάνε γλήγορα, πιά γλήγαρα! Κύριαι έγώ, όρισμένα, δέν άντέχω άλλο! Πότε θά φτάσουμε, άν πάμε έτσι όλο τά δρόμο;

–Σκούντα τον, λιγάκι, ξέρεις αύ, μέ σθερκιές...

–Παληοχολέρα, τάκούς; Θά σού άλλάξω τήν πίστη στίς σθερκιές!... Μέ τό συνάφι σας εύγένειες δέν χωράνε, άλλοιώς πάμε καί ποδαρόδρομο!... Τάκουσες, Δράκε τού παραμυθιού; Γιά δέ δίνεις σημασία στά λόγια μας;

Κι' ό Ιωνά πιά πολύ άκούει παρά αίσθάνεται τίς σθερκιές πού πέφτουν πάνω του θροχή.

–Γι-ί... -ψευτογελάει. –Κεφάτοι κύριοι... τή γειά τους νάχουν!

–Αμαξά, είσαι παντρεμένος! -ρωτάει ό ψηλός.

–Εγώ δηλαδής; Γι-ί ... κεφάτοι που κύριοι! Τώρα πιά, μιά είναι' ή γυναίκα μου έμένα, ή όγρή γής... Χι-χο-χό... Τά μνήμα, δηλαδής! Ο γιός μου πέθανε μαθές, καί γώ ζώ άκόμα... Πράμα παράξενο, ό θάνατος πρέπει νά λάθεψε τήν πόρτα... Κι' άντίς ναρθεί αέ μένα πήγε σέ 'κείνονε..

∴

Κ' Ο Ιωνά γυρίζει γιά νό διηγηθεί μέ τή σειρά τό πώς πέθανε ό γιός του, μά τήν ίδια στιγμή ά καμπούρης, άναστενάζει μ' άνακούφιση καί δηλώνει, πώς έπιτέλους έφτασαν. Αφού παίρνει τά είκοσι καπίκια, ό Ιωνά πολλήν ώρα κοιτάζει ξοπίσω τους, καθώς οί τρείς γλεντζέδες εξαφανίζονται μέσα στήν σκοτεινή είσοδο.

Πάλι είναι κατόμονος καί πάλι τόν περιτυλίγει όλούθε ή έρημιά... Ο καϋμός του, πού γιά λίγο καταπράυνε ξαναπροθάλλει καί πιέζει πιό έντονα τό στήθος του. Τά μάτια του μέ άγωνία κοιτάζουν τά πλήθη πού γεμίζουν καί τίς δυό μεριές τού δρόμου μήπως τυχόν θρεθεί κόπιοιος πού θά τόν άκούσει. Μά τά πλήθη προσπερνάνε γοργά δίχως νά προσέξουν μήτε αύτάν, μήτε τόν καϋμό του. Ο καϋμός είναι τεράστιος, κι' άρια δέν έχει. Αν έσκανε τό στήθος τού Ιωνά καί ξεχυνόταν μέσαθέ του ό καϋμός, θαρρείς καί θά πλημμύριζε τόν κόσμον όλο, μά ώστόσο δέν φαίνεται. Κατάφερε νά χωρέσει μέσα σ' [illegible] τόσο άσήμαντο φλούδι πού μήτε τή μέρα μέ τά φώς μπορείς νά τόν ξεχωρέ[illegible]

Ο Ιωνά θλέπει νά προθάλλει στήν είσοδο ό θυρωρός τής πολυκατοικίας, μ' ένα πακέτο στά χέρια κι' άποφασίζει νά κουθεντιάσει μαζί του.

–Τί ώρα νάναι, καλέ μου; –ρωτάει.

–Δέκα... Τί στέκεσαι δωχάμου; Τράθα!...

Ο Ιωνά άπομακρύνεται λιγάκι, ζαρώνει πάνω οτό κάθισμά του, καί παροδίνεται στάν καϋμό του... Τώρα πιά θρίσκει άνώφελο ν'αποτείνεται στους άλλους. Ομως δέν περνάνε μήτε πέντε λεπτά κι' άρθώνεται στητός μ' ένα τίναγκα τού κεφαλιού, λές καί τόν περούνιασε πόνος καυτερός, καί τραθάει τά γκέμια... Δέν άντέχει άλλο.

–Ας τραθήξω γιά τό χάνι, –στοχάζεται.– Γιά τά χάνι!

Καί τ' άλογάκι λές καί κατάλαθε τή σκέψη του, ξεκινάει μέ γοργό καλπασμό. Μετά άπό μάμιση ώρα ά Ιωνά είναι πιά θρονισμένος κοντά στή μεγάλη, θρώμικη οόμπα. Παντού, πάνω σταούς πάγκους, πάνω στό πάτωμα, ροχαλίζουν σί κοιμισμένοι άμαξάδες. Η άτμόσφαιρα είναι άποπνιχτική καί διαποτισμένη διάφορα «άξέα»... Ο Ιωνά κοιτάζει τόν κόσμο πού κοιμάται, ξύνεται καί μετανιώνει πού γύρισε τόσο νωρίς στό χάνι...

–Δέν έθγαλα μηδέ τά λεφτά γιά τή θρώμη τού ζωντανού, –στοχάζεται.– Πώς νά μή πικραίνουμαι; Οντας ά άνθρωπος ξέρει τή δουλιά του... κι' άτός του χορτάτος είναι καί τό ζωντανά του δέν πεινάει ποτές, γιά τούτο καί πάντα του είναι ήσυχος...

Απά μιά γωνιά σηκώνεται ένας νεαράς άμαξός, ξεροθήχει νυσταγμένα καί τραθάει κατά τόν κουθά μέ τό νερό.

–Δίψασες; –ρωτάει ό Ιωνά.

–Ετσι φαίνεται!

–Πιές... Στήν ύγειά σου!... Ξέρεις, νά, άδελφέ μ', ό γιός μου πέθανε... Τάκουσες; Τούτη τή θδομάδα στό νοσοκομείο... Ιστορίες!

Ο Ιωνά κοιτάζει νά δεί τί έντύπωση προξένησαν τά λόγια του, μά δέν θλέπει τίποτε. Τό παλληκάρι ξαναπλάγιασε, κουκουλώθηκε πάνω' άπ' τό κεφάλι του καί κοιμάται πιά. Ο γέρος άναστενάζει καί ξύνεται. Διψάει κι' αύτός τά ίδιο γιά κουθέντα, όσο διψούσε τά πολληκάρι γιά νερό... Κοντεύει πιά νά περάσει μιά θδομάδα καθώς πέθανε ό γιός του κι' άκόμα δέ μίλησε μέ κανένα κατά πώς πρέπει γι' αύτά τό ζήτημα. Καί πρέπει νά μιλήσει όμορφα καί άργά - άργά... Πρέπει νά διηγηθεί πώς άρρώστησε ό γιάς του, πώς θασανίστηκε, τί είπε πρίν άπ' τό θάνατά του, πώς πέθανε... Πρέπει νά περιγράψει τήν κηδεία καί μετά, τόν πηγαιμό του στά νοσοκομείο γιά νά παραλάθει τά ρούχα ταύ νεκρού. Στά χωριό άπόμεινε ή κόρη του ή Ανίσια... Πρέπει κάτι νά πεί καί γι' αύτή... Καί τί, καί τί δέ θά μπορούσε νάλεγε τώρα; Κι' ά άκροατής θά πρέπει ν' άναστενάζει, όσο 'κείνος θά διηγείται, ν' άναστενάζει καί νά μοιρολογάει... Καί τό πιά καλύτερο είναι νά κουθεντιάζει μέ γυναίκες. Αύτές παρ' όλο πού είναι χαζές, θάνουν τά κλάματα μέ τό πρώτο.

–Ας πάω νά δώ τ' άλογο, -στοχάζεται ό Ιωνά.– Προφταίνω πάντο νά κοιμηθώ... καί νά χορτάσω ύπνο...

Ντύνεται καί πάει στά σταύλο. Ο νούς του γυρίζει γιά όλα: γιά τή θρώμη, γιά τό σανό, γιά τόν καιρό... Γιά τό γιά του, σάν είναι μονάχος, δέν μπορεί νά σκεφτεί. Νά κουθεντιάσει μέ κάποιον γιά δαΰτον μπορεί, όμως νά τόν σκεφτεί, καί νά ξαναφέρει μπροστά του, τή μορφή του, τού είναι άδάσταχτα πικρά...

–Μασάς; –ρωτάει ό Ιωνά, τ' άλογάκι του, θλέποντας τά μάτια του πού γυαλίζουν. –Καλά, μάσα, μάσα!... Σά δέ θγάλαμε λεφτά γιά θρώμη, θά φάμε ξερό σανό... Ετσι πού λές... Τώρα στά γεράματα, θγήκα στήν πιάτσα, θλέπεις. Πώς μπορώ νά τά θγάλω πέρα;... Ο γιός μου έπρεπε νά κόνει αύτή τή δουλειά, όχι γώ... Κείνος ήταν άμαξάς μέ τά όλα του... Φτάνει νά μήν πέθαινε...

Ο Ιωνά σωπαίνει γιά λίγο κ' ύστερα έξακολουθεί:

–Ετσι πού λές, φοραδίτσα μου... Δέν ύπάρχει πιά ό Κουζμά Ιόνιτς... Μός άφησε χρόνια... Επεσε καί πέθανε... Τώρα άς πούμε, έχεις τό μικρό σου, καί σύ είσαι ή μάνα τού μικρού... Καί στά καλά καθούμενα, άς πούμε, αύτό τό μικράκι σου, σ' άφήνει χρόνια... Δέ θά πικραθείς κατάκαρδα; Σέ ρωτάω.

Τ' άλογάκι μασουλάει, άκούει κι' άνασαίνει μέσα στά χέρια τ' άφεντικού του.

Ο Ιωνά παίρνει φάρα καί τού τά λέει, όλα, όλο τόν τόν καϋμά.